

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר הדר מרגולין שליט"א

נזיר לו. - בענין כדי אכילת פרס

נקודות שנידונו בשיעור זה:

•

1. רש"י פסחים דף מד., וז"ל "ומשני מאי לוקה בכזית דקאמר כזית בכדי אכילת פרס. שאם אכל פרס ממנו, שיעור ארבעה ביצים, יש בו כזית תרומה, וקיימא לן דכל שיעורי אכילת איסור, בין כזית של חלב ודם ובין כותבת דיום הכפורים, מצטרפין אכילת השיעור בכדי שהייה זו, שאם אכל כחרדל חלב וחזר ואכל כחרדל עד שהשלים לכזית אם אין מתחילת האכילה ועד סופה יותר משהיית כדי אכילת פרס באכילה בינונית מצטרף והוי כמו שאכלו בבת אחת וחייב.

פרס הוא חצי ככר ששיערו בו עירובי תחומים, שהוא מזון שתי סעודות. וחציו לבית המנוגע. לטמא בגדים אם ישהה בו כדי אכילתו, שנתנה תורה שיעור שהייתו כדי סעודה, דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו, והלכה למשה מסיני דחצי ככר של שמונה ביצים הוא סעודה."

2. משנה מסכת נגעים פרק יג משנה ט, וז"ל, "מי ששכח לבית המנוגע וכליו על פתפו וסנדליו וטבעותיו בידיו, הוא והן טמאין מיד. הנה לבוש בכליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו בידיו, הוא טמא מיד, והן טהורין עד שישקה כדי אכילת פרס, פת חטין ולא פת שעורים, מיסב ואוכלן בלפתן."

ורע"ב שם, וז"ל, "והן טהורים עד שישהה בכדי אכילת פרס. דכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו והשוכב בבית יכבס את בגדיו, ותניא אין לי אלא אוכל ושוכב לא אוכל ולא שוכב מנין תלמוד לומר יכבס בגדיו ריבה, אם כן למה נאמר אוכל ושוכב ליתן שיעור לבא אל הבית שאין טעון כיבוס בגדים עד שישהה כדי שיעור אכילה כשהוא שוכב, כלומר כשהוא מיסב. וכמה שיעור אכילה, כדי אכילת פרס שהוא חצי ככר של עירוב; לדברי רש"י הם ארבע ביצים ולדברי רמב"ם שלש ביצים.

מיסב ואוכל בלפתן ששיעורו מועט משאילו אוכלן בלא לפתן שמתוך טעם של לפתן ממחר לאכול."

ותוי"ט שם, וז"ל, "פרס. כתב הר"ב לדברי רש"י כו'. ופלוגתייהו מחלוקת תנאים היא במ"ב פ"ח דערובין.

מיסב ואוכלן בלפתן. פי' הר"ב ששיעורו מועט כו' כ"כ הרמב"ם. ונפלאתי על בעל קרבן אהרן שכתב דאי לא דמסתפינא הוה אמינא דהוא להחמיר, שכך משמע מאמרו מיסב שירצה עושה קבע ואוכל דבר טוב וכו' שמתאחר מאכילה וכו'. וכי זו להחמיר היא, שאם נצריכהו לשיעור מרובה נמצאת מקל עליו שלא יטמאו בגדיו כשלא יתאחר כל כך, וזהו בעצמו טעמו של הרמב"ם שהראה פנים דלכך שיערו בחטין עם לפתן שהוא מפני שממהר לאכול לפי שנראה לו להרמב"ם שאמרו הדבר להחמיר וזו היא חומרא שנטמאהו בזמן קצר שישהה בו. ואף רש"י בפרק ו' דברכות דף מ"א ובפרק קמא דערובין דף ד' ופרק קמא דסוכה דף ה' פירש דשיערו בחטה שנאכלת מהר, וכתב ג"כ מיסב דרך הסבה שהיא נאכלת מהר שאינו פונה אנה ואנה.

ומלאכת שלמה שם, וז"ל, "למה שיערו חכמים האכילה כאן באכילת פרס ובכל מקום שיעור האכילה בכזית... [כתב הקרבן אהרן על התוי"כ:] כל אכילה בכזית

תקרא אכילה אבל אינה אכילת קבע שהיא אכילת המיסב והוא השוכב, וכאן שאמר
השוכב' שישעה שיעור אכילה הראה שהוא שיעור אכילת המיסב.

**3. ויקרא פרק יד, וז"ל, "מו והבא אל הבית כל ימי הסגיר אתו יטמא עד הערב: מז
והשכב בבית יכבס את בגדיו והאכל בבית יכבס את בגדיו."**

4. מנחת חינוך מצוה קס"א אות ט"ו, וז"ל,

דסתם אכילה בבת אחת משמע אבל
לחצאין לא עכ"ל. מבואר כאן להיפוך
כיון דחידוש הוא אינו מצטרף אפילו
בפחות מכדי אכילת פרס וצריך דוקא
בבת אחת, ושם מבואר מחמת החידוש
מצטרף אף ביותר מכדי אכילת פרס
וצריך קרא לזה. ועיי"ש בפירוש תוס' ד"ה
חלקו ור"מ פ"ה ממאכלות אסורות ה"ד
דפוסק כן, ועל כרחך משום החידוש צריך
להיות דוקא בבת אחת, ובזבחים שם
מפורש דמשום חידוש מצטרף אפילו
ביותר מכדי אכילת פרס וצ"ע, וכבר
עלתה קושיא זו על שולחן גדולי ישראל
(נ.ב. שו"ת חת"ס או"ח סי' ק"מ, ועיין
אחיעזר ח"ג סי' ה' אות ה')."

"והנה קשה לי דכאן מבואר בסוגיא כיון
דחידוש הוא אפילו ביותר מכדי אכילת
פרס מצטרף וצריך קרא, עכ"פ מבואר
דעל פי הסברא מצטרף ביותר מכדי
אכילת פרס ג"כ, אך הלכה למשה מסיני
דאין מצטרף ביותר מכדי אכילת פרס,
וכאן כיון דחידוש הוא אפשר לא גמירי
הלכה וביותר גם כן מצטרף. ובחולין ק"ג
ע"ב מבואר שם גבי אבר מן החי חלקו
מבחוץ פטור, ופירש רש"י ד"ה מהו, מי
מצטרפי לחיוביה ככל איסורים דקיימא
לן דמצטרפי בכדי אכילת פרס וכו', או
דילמא כיון דחידוש הוא דהא גידים
ועצמות וכו' הכא מיחייב ואימא אין לך
בו אלא חידושו וכי אכיל בבת אחת חייב

**5. שו"ע אורח חיים סימן תרי"ב, וז"ל, "ג אכל וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה
ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס, מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין.
ד שיעור אכילת פרס, יש אומרים ד' ביצים ויש אומרים ג' ביצים (שוחקות) (רשב"א)
ה הא דבעינן שיעור היינו לחיוב כרת או חטאת, אבל איסורא איכא בכל שהוא."**

**6. גמרא מסכת כריתות דף יג., וז"ל, "אמר רב יהודה הכי קאמר, אכל פחות
מכשיעור לא התירו לו לירד ולטבול שאם ירד וטבל ועלה והשלימו מצטרף ואתי
למימר אהני לי טבילה קמייתא."**

**7. גמרא מסכת שבת דף לד:, וז"ל, "ואיזהו בין השמשות... רבי נחמיה אומר כדי
שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל."**

**8. גמרא מסכת שבת דף לה., וז"ל, "רבי נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע
החמה חצי מיל, אמר רבי חנינא הרוצה לידע שיעורו של רבי נחמיה יניח חמה בראש
הכרמל וירד ויטבול בים ויעלה וזהו שיעורו של רבי נחמיה."**

**ורש"י שם, וז"ל, "כרמל. הר שעל שפת הים, וחמה סמוך לשקיעתה נראית על ראשי
ההרים, ובכדי שירד ויטבול ויעלה הוי לילה."**

**9. חדושי הרשב"א שבת דף לד:, וז"ל, "דמכי הוי שמשא בראש הכרמל ירד משם
ויטבול בים ויעלה כשיעלה שם ידע שכבר נשלם זמן בין השמשות ומותר לו לאכול
בתרומתו. ויעלה דקאמר אין פירושו ויעלה מטבילתו, אלא יעלה דומיא דירד,
כלומר ירד מראש הר הכרמל ויטבול ויעלה אל ראש ההר ויאכל שם, וזה שיעורו של
בין השמשות דרבי נחמיה, כלומר סוף שיעורו."**

10. חזו"א או"ח ל"ט י"ח, וז"ל ".

11. מנחת חינוך מצוה שי"ג אות ה', וז"ל,

וברור, כיון דלא מצינו בש"ס שיעור ידוע כמה זמן אכילת פרס ולא מצינו ג"כ באיזה מין, על כן בודאי בכל מין ומין משערינן בדידיה דהיינו מין מאכל זה לאדם בינוני כו' שוב האיר השי"ת את עיני וראיתי בספר מגן אברהם סי' פ"א סק"ב שכתב אהא דמבואר בשו"ע קטן שיכול לאכול כזית דגן, כתב הגהות סמ"ק גם במאכל שעושין לתינוק שקורין פפא, ולי נראה דבפפא משערינן כפי מה שיכול לאכול הגדול פרס פפא וכו', עכ"ל. מבואר מדבריו ג"כ דבכל מאכל משערינן שיעור דידיה... והנאני מאוד."

"גבי כל האיסורים נראה דכל מאכל ומאכל, והן לענין יום הכיפורים כל מין מאכל משערינן כל אחד בדידיה בכמה זמן נאכל פרס מן המאכל האיסור שאוכל כזית. א"כ לפי זה ניחא מה שלא ביארו חז"ל כמה הוה כדי אכילת פרס בבינוני, כי אין שיעור לדבר רק כל מאכל יש לו שיעור אחר, ולא יספיק הדיו והקולמוס לחשוב כל מין מאכל בעולם לאדם בינוני, על כן איזה מין מאכל שאדם אוכל משערינן באדם בינוני כמה צריך לשהות לאכול המאכל הזה אם יאכל כשלש או כארבע ביצים, וזה נראה לענ"ד אמת

12. מגן אברהם או"ח סימן פ"א סעיף ב', וז"ל, "כזית דגן. כתב הגהת סמ"ק גם במאכל שעושין לתינוק שקורין פפ"א צ"ע, ולי נראה דבפפ"א משערינן כפי מה שיכול גדול לאכול פרס פפ"א, ושיעור פרס עיי' סי' תר"ב סעיף ד', ושיעור כזית בסי' תפ"ו."

13. מנחת חינוך מצוה שי"ג אות ה', וז"ל,

ולמאן דאמר פרס שלש ביצים א"כ שוהה כמו אכילת ששה ביצים דרך משל א"כ דרך שתיית קאווי הפרס שלו יותר, א"כ אם שותה רביעית כדרכו הוי תוך אכילת פרס מקאווי, כי בכל אכילה משערינן באותו מין וכדרך שתייתו אינו יכול לשתות בזמן כזה רק רביעית דהיא ביצה ומחצה אבל לא פרס, א"כ אם שותה קאווי רביעית אף דהוא שוהה הרבה מ"מ הוא תוך אכילת פרס לקאווי כי המיני אכילה אינם שווים, כמו שעורים אכילת פרס ביותר מחיטים כמו שכתבתי לעיל."

"ובזה נראה לענ"ד מה שנסתפק המשנה למלך פ"ג מברכות הי"ב לענין שתיית הקאווי דדרך לשתות מעט מעט, ויש מתחילת השתייה עד סוף השתייה רביעית או יותר מכדי אכילת פרס, דדעת קצת גדולים כיון דדרך שתייתו בכך מצטרף אף יותר מרביעית או כדי אכילת פרס, והוא ז"ל דחה דבריהם... ולפי מה שכתבתי נראה דהדין עם הגדולים, כיון דכל מין מאכל ומשקה באותו מין משערינן שיעורי אכילה ושתייה דיליה, א"כ בקאווי שהיא חמה ורביעית שוהין בני אדם יותר מכדי אכילת פרס ...

14. מטה אפרים סי' תרכ"ה ס"ק נ"ב, וז"ל, "אכילה זו שרוצה לצאת בה ידי חובת מצות אכילה בספה לכתחלה ביותר מפפ"א, ובדעיבד בכזית, צריך להזהר שלא ישקה מתחלת האכילה עד גמר האכילה יותר מפפ"א אכילת פרס שהוא שיעור אכילת שלש ביצים שוחקות."

15. שו"ע אורח חיים סימן תע"ה סעיף ו', וז"ל, "אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית, יצא, ובלבד שלא ישהה בין אכילה לחברתה יותר מכדי אכילת פרס."

16. שו"ע אורח חיים סימן תרי"ב סעיף י', וז"ל "שתה מעט וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין לכשיעור, ואם לאו אין מצטרפין. ויש אומרים ששיעור צירוף השתיית כדי אכילת פרס, כמו צירוף אכילות."

17. רב שרירא גאון (הובא בספר האשכול, דפוס ירושלים תרצ"ח צד 52), וז"ל, "פירשתם שמר רב הילאי גאון ז"ל פירש לכם משקל ביצה ששה עשר כסף ושני שלישי כסף... הווי יודעים שאין לאלו שעורים משקל כסף לא במשנה ולא בתלמוד שלנו כל עקר... אלא כמתני' עבדינן הכל לפי דעתו של רואה. ומר רב הילאי הכין

הות דעתיה שהמשנה חייבה כל אדם לפי דעתו, והרי פירש לכם מה שראה הוא לפי דעתו או מה שראו משלפניו ולמדוהו, אם חפצים אתם לעשות כמוהו ולסמוך עליו או על חכמים שלפניו ששערו כן לפי דעתו עשו ואם לאו שערו אתם, ולפי דעתו של רואה יעשה אם חסר אם יותר."